

img1

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2021 m. balandžio 28 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų A lė s Bukavinienės, Virgilijaus Grabinsko (kolegijos pirmininkas ir pranešėjas) ir Andžej Maciejewski,

teismo posėdyje kasacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo civilinę bylą pagal ieškovių uždarnosios akcinės bendrovės „Mini paslauga“ ir J. G. kasacinį skundą dėl Kauno apygardos teismo 2020 m. birželio 4 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovių uždarnosios akcinės bendrovės „Mini paslauga“ ir J. G. ieškinį atsakovui V. Z. dėl tikrovės neatitinkančios informacijos paneigimo ir žalos atlyginimo.

Teisėjų kolegija

n u s t a t ė:

I. Ginčo esmė

1. Kasacinėje byloje sprendžiama dėl teisės normų, reglamentuojančių juridinio asmens dalykinės reputacijos, fizinio asmens garbės ir orumo gynimą, aiškinimo ir taikymo.
 2. Ieškovės UAB „Mini paslauga“ ir jos vadovė J. G. prašė:
 - 2.1. įpareigoti atsakovą per 3 darbo dienas pašalinti tikrovės neatitinkančią ieškovės UAB „Mini paslauga“ dalykinę reputaciją, taip pat ieškovės J. G. reputaciją, garbę bei orumą žeminančią informaciją:
 - 2.1.1. tinklalapyje rekvizitai.vz.lt 2019 m. sausio 17 d. atsakovo paskelbtą komentarą apie UAB „Mini paslauga“;
 - 2.1.2. „Facebook“ socialiniame tinkle grupėje „Traliukai“ 2019 m. sausio 17 d. atsakovo paskelbtą skelbinį apie UAB „Mini paslauga“ ir ieškovę J. G.;
 - 2.1.3. „Facebook“ socialiniame tinkle grupėje „Traliukai“ 2019 m. sausio 17 d., vasario 6, 7, 8, 25 d. pateiktuose atsakovo komentaruose esančius teiginius: „<...> ši šaragų kontora <...>“, „<...> turi naglumo prašyti pilną sumą, be dokumentų ir dar šantažuoti dėl mašinos atidavimo <...>“, „UAB Mini paslauga sudirektoria J. G. sulaukė teisėto atpildo!!!! Neuzkibkite ant šios įmonės kabliuko jei norite atgauti savo automobilį, labai tikiuosi kad ši ponis gaus tris metus pamastymo valdiškoje įstaigoje!!!!“, „J. G., tai dar ne pabaiga :susimokėsi už savo dumumą“, „J. G. gramatikos pasimokom ir gerai butu kokia vidurinė baigtį“, „Pone, ludininke bet specialioji, gaila, kad išsilavinimas neleidžia to skirtumo suprati, tai pradžia :)))“;
 - 2.2. įpareigoti atsakovą „Facebook“ grupėje „Traliukai“ paskelbti tokio turinio paneigimą (bei jo nepašalinti): „Vykdydamas teismo sprendimą informuoju, kad šioje grupėje mano 2019 m. sausio 17 d. skelbime ir vėlesniuose komentaruose skelbta informacija apie UAB „Mini paslauga“ ir J. G. padarytas nusikalstamas arba kitokias neteisėtas veikas neatitinka tikrovės“;
 - 2.2. nustatyti, kad kiekvienai ieškovei atsakovas moka po 50 Eur už kiekvieną teismo sprendimo nevykdymo dieną iki visiško 2.1, 2.2 punktuose suformuluotų įpareigojimų įvykdymo;
 - 2.3. priteisti ieškovei UAB „Mini paslauga“ iš atsakovo 4509 Eur negautų pajamų, 800 Eur neturtinės žalos atlyginimą, 400 Eur turtinės žalos, patirtos sumokant už advokato atstovavimo paslaugas dalyvaujant UAB „Mini paslauga“ vadovės apklausoje atsakovo inicijuotame ikiteisminiame tyrime, atlyginimą;
 - 2.4. priteisti ieškovei J. G. iš atsakovo 1200 Eur neturtinės žalos atlyginimo;
 - 2.5. priteisti ieškovėms procesines palūkanas ir bylinėjimosi išlaidų atlyginimą.
3. Ieškovės nurodė, kad teikė atsakovo atstovaujamai UAB „Vytkana“ automobilio pervežimo iš Belgijos Karalystės į Lietuvos Respubliką paslaugas. Atsakovui buvo paaiškinta, kad autovežis į Lietuvą išvyks 2019 m. sausio 14 d.; 2019 m. sausio 16 d. naktį UAB „Mini paslauga“ atgabeno krovinį į Lietuvos Respubliką 2019 m. sausio 17 d. pristatius krovinį nurodytu adresu, jo atsiimti neatvyko nei atsakovas, nei kiti jo įgalioti asmenys. Atsakovas atsisakė apmokėti sąskaitą (siųsta el. paštu), reikalaujamas perduoti krovinį be apmokėjimo. UAB „Mini paslauga“ sulaukė krovinį iki visiško atsiskaitymo už klientui suteiktas paslaugas ir krovinio saugojimo išlaidas. Apie sulaukimo teisinį pagrindą atsakovas buvo informuotas. 2019 m. vasario viduryje atsakovas sumokėjo už krovinio pervežimą ir atsiėmė krovinį. 2019 m. sausio 17 d., iš karto po neįvykusio krovinio perdavimo, atsakovas interneto portale rekvizitai.vz.lt ir socialiniame tinkle „Facebook“ pradėjo skleisti tikrovės neatitinkančią informaciją apie ieškoves, inicijavo ikiteisminį tyrimą (nutrauktas). Šiais veiksmais atsakovas ieškovėms padarė tiesioginės turtinės žalos (UAB „Mini paslauga“ patyrė išlaidų), neturtinės žalos (pakenkus abiejų ieškovių dalykinei reputacijai ir kitoms J. G. neturtinėms teisėms), taip pat netiesioginės turtinės žalos (UAB „Mini paslauga“ negavus pajamų). Atsakovui paskleista UAB „Mini paslauga“ dalykinę reputaciją menkinanti ir tikrovės neatitinkanti informacija apie tariamai nusikalstamus vežimo (ekspedijavimo) versle dalyvaujančios UAB „Mini paslauga“ veiksmus, šurkštų ir nemandagų bendravimą bei šiuos nepagrįstus kaltinimus lydinti įžeidžiamo pobūdžio leksika pakirto esamų ir ypač potencialių klientų pasitikėjimą įmone, sutrikdė įprastinį užsakytojų srautą ir dėl to UAB „Mini paslauga“ patyrė bei iki šiol patiria netiesioginę žalą (negauna įprastų pajamų). Dėl atsakovo iniciatyva pradėto ikiteisminio tyrimo UAB „Mini paslauga“ teko patirti 400 Eur dydžio savo vadovės teisinio atstovavimo išlaidų ikiteisminiame tyrime. Atsakovas pažeidė ieškovės J. G. garbę ir orumą bei

dalykinę (verslininkės) reputaciją, sukėlė neigiamų išgyvenimų. Sisteminiai atsakovo bauginimai (kartu su faktiškai inicijuotu ikiteisminiu tyrimu ir piktdžiugišku bauginimu laisvės atėmimo bausme) ir įžeidinėjimas, viešai skleidžiami kaltinimai nusikalstamų veikų padarymu, inicijuotas ikiteisminis tyrimas šiai ieškovei sukėlė didelį stresą, itin neigiamus išgyvenimus – padarė neturtinės žalos. Dėl patirto persekiojimo, bauginimų, šmeižto ir įžeidinėjimų ieškovei sutriko miegas, ją apėmė nerimas ir neteisybės jausmas, bejėgiškumo jausmas ir frustracija, patirta nepatogumų ir nerimo, patirtas pažeminimas ir įtampa, pablogėjo aplinkinių vertinimas, buvo pažeista jos savigarda.

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

4. Kauno apylinkės teismas 2020 m. vasario 21 d. sprendimu ieškinį atmetė.
5. Teismas nustatė, kad:
 - 5.1. ieškovė UAB „Mini paslauga“, atstovaujama vadovės J. G., ir UAB „Vytkana“, atstovaujama atsakovo, 2019 m. sausio 11 d. žodžiu susitarė dėl automobilio pervežimo iš Belgijos Karalystės į Lietuvos Respubliką;
 - 5.2. pargabenus automobilį į Lietuvos Respubliką, tarp šalių iškilo ginčas dėl atsiskaitymo formos (mokėjimo grynaisiais ar pavedimu pagal sąskaitą faktūrą) ir PVM mokėjimo, t. y. ar sutartas užmokestis jau su įskačiuotu PVM, taip pat dėl pargabenimo į Lietuvą termino bei apmokėjimo dydžio ir formos;
 - 5.3. kilus tokio pobūdžio ginčui, automobilio perdavimas užtruko ilgiau, nes, negavusios užmokesčio, ieškovės susilaikė nuo automobilio perdavimo atsakovui; atsakovas kreipėsi dėl ikiteisminio tyrimo pradėjimo;
 - 5.4. po neįvykusio automobilio perdavimo 2019 m. sausio 17 d. atsakovas interneto portale rekvizitai.vz.lt ir socialiniame tinkle „Facebook“ pradėjo rašyti įvairaus pobūdžio komentarus apie bendrovę ir jos vadovę (ieškoves).
6. Teismas sutiko, kad atsakovo nurodyti apibūdinimai apie įmonę ir jos darbuotojus yra nepagarbaus pobūdžio, tačiau tai nėra duomenys apie įmonę. Duomenys yra suprantami kaip žinios, informacija ar faktai, kurių tikrumas gali būti patikrinamas įrodinėjimo priemonėse esančiais įrodymais. Atsakovo neigiami atsiliepimai apie ieškovės, jo vertinimu, netinkamą veiklą yra subjektyvaus pobūdžio nuomonė, kurios negalima būtų priskirti prie duomenų kaip žinios. Tai vertinamojo pobūdžio teiginiai, neturintys faktinio pagrindo, subjektyvaus pobūdžio, todėl netaikomi tiesos ir tikslumo kriterijai, nuomonės teisingumas neįrodinėjamas. Atsakovo išsakyta nuomonė yra tik jo požiūris į suteiktą paslaugą.
7. Ieškovė J. G., teigdama, kad pažeista jos dalykinė reputacija, turėjo įrodyti, kad po atsakovo išsakytų teiginių pasikeitė požiūris į ją, buvo nutrauktos sutartys, užsakymai, tačiau tokių įrodymų ieškovė nepateikė. Byloje nėra duomenų, kad po atsakovo komentarų internetinėje erdvėje būtų sumenkęs ar tapęs neigiamas ieškovės ar jos veiklos vertinimas, būtų realiai paveiktas ieškovės užsakovų, verslo partnerių, darbuotojų elgesys. Atsakovo išsakyti teiginiai neabejotinai galėjo būti nemalonūs ir sukelti neigiamų emocijų darbuotojams ar internetiniuose puslapiuose besilankantiems tam tikrų grupių asmenims, tačiau, byloje nesant įrodymų, tai savaime nesudaro pagrindo konstatuoti, kad buvo pakenkta įmonės ir jos vadovės dalykinei reputacijai. Taip pat nėra jokių duomenų, patvirtinančių J. G. sveikatos sutrikimus.
8. Ikteisminis tyrimas buvo nutrauktas, nes nepadaryta veika, turinti nusikaltimo ar baudžiamojo nusižengimo požymių. Byloje nėra duomenų, kad atsakovui dėl melagingo pranešimo pradėtas ikiteisminis tyrimas. Teismas pripažino, kad atsakovas tokiais savo veiksmais siekė ginti pažeistas teises.
9. Byloje nepateikta laiko apskaita, kuri galėjo pagrįsti ieškovės J. G., kaip vadovės, sugaišto laiko sąnaudas ir patirtą turtinę žalą, todėl teismas laikė, kad ši aplinkybė yra tik deklaratyvaus pobūdžio ir neįrodyta.
10. Ieškovė nepateikė jokių planavimo duomenų apie numatomas gauti pajamas, pateiktos paskutinių laikotarpių pelno (nuostolių) ataskaitos neatspindi realiai negautų pajamų. Teismas nusprendė, kad nėra priežastinio ryšio tarp atsakovo nepagarbaus turinio nuomonės ir komentarų internetinėje erdvėje bei ieškovės nurodyto 4509 Eur negauto grynojo pelno.
11. Kauno apygardos teismas, išnagrinėjęs bylą pagal ieškovių apeliacinį skundą, 2020 m. birželio 4 d. nutartimi pirmosios instancijos teismo sprendimą paliko nepakeistą.
12. Apeliacinės instancijos teismas, įvertinęs apeliacijos dalyką, apeliacinio skundo ir atsiliepimo į jį argumentus, konstatavo, kad ieškovių prašymas apeliacinės instancijos teisme kaip liudytoją apklausti ieškovės J. G. situotinių, kuris paliudytų, kokias pasekmes jai sukėlė atsakovo paskleista tikrovės neatitinkanti informacija, taip pat apie pargabento automobilio neatsiėmimo aplinkybes, nelemia būtinybės apeliacinį skundą nagrinėti žodinio proceso tvarka. Ieškovės pripažįsta aplinkybę, kad byloje nėra medicininių dokumentų apie ieškovės J. G. sveikatos būklės pakeitimus po tarp šalių kilusio ginčo. Apeliacinės instancijos teismas nusprendė, kad, net ir apklausus kaip liudytoją K. G., byloje nebus galimybės patikrinti jo parodymų teisingumo ir objektyvumo kitų bylos įrodymų kontekste.
13. Apeliacinės instancijos teismas, įvertinęs visas bylos aplinkybes, visų atsakovo pasisakymų tekstą, aplinkybes, kontekstą, ryšį su kita pateikta informacija, vertino, kad atsakovo paskelbtas tekstas yra įvykusio fakto vertinimas ir išvados apie jį. Tinklalapyje www.rekvizitai.vz.lt atsakovo išsakytame tekste yra vartojami žodžiai, kurie akivaizdžiai perteikia atsakovo nepasitenkinimą suteikta paslauga. Teiginiai nėra pakankami, kad būtų įvertinti kaip žinia, – juose yra pateikiama bendro pobūdžio informacija ir subjektyvus įvykio vertinimas, nėra pateikiama konkreti informacija apie konkretų įvykusį faktą, todėl šiems teiginiams netaikytinas tiesos kriterijus. Aptariama informacija yra pakankama išvada, jog tarp šalių įvyko konfliktas dėl paslaugos kokybės ir kainos, padaryti, tačiau nėra pakankama objektyviam stebėtojų sprendimui apie konkrečius UAB „Mini paslauga“ atliktus veiksmus. Apeliacinės instancijos teismas pažymėjo, kad bet kokia subjektyvi nuomonė turi būti reiškiamą sąžiningai ir etiška, sąmoningai nenuslepian ir neiškreipian faktų ir duomenų, ir sutiko, kad aptariamam atveju atsakovas, pateikdamas savo vertinimą, stokojo elementarios kultūros ir pagarbos.
14. Apeliacinės instancijos teismas pritarė pirmosios instancijos teismo išvadai, kad socialiniame tinkle „Facebook“ paskelbti atsakovo subjektyvaus vertinamojo pobūdžio teiginiai ir neigiami atsiliepimai apie ieškovės veiklą, subjektyvaus pobūdžio nuomonė, kurios negalima būtų priskirti prie duomenų, kaip žinios, todėl šiems teiginiams netaikytini tiesos ir tikslumo kriterijai, nuomonės teisingumas neįrodinėjamas. Atsakovo teiginių turinys nėra pakankamas, kad jie būtų įvertinti kaip aiškių faktų konstatavimas. Tokią savo išvadą apeliacinės instancijos teismas grindė tuo, kad atsakovo teiginiai apie įvykusį paslaugos suteikimo faktą yra išreikšti emociniais, nepagarbiais, komentuojamojo pobūdžio žodžiais ir pasakymais, tačiau juose nėra nurodyta informacija apie konkretų įvykį ir konkrečius veiksmus, kurių egzistavimą ir teisingumą būtų galima patikrinti. Pavartotos sąvokos ir komentarai, pavyzdžiui, „šantažuotojai“, „aferistai“, „šantažuoja, reikalauja mokėti grynais pinigais vairuotojui, jokių dokumentų neišrašo“ ir kiti atsakovo teiginiai nenusako konkretaus įvykio, rodo atsakovo subjektyvų požiūrį į faktus, ieškovės reikalavimo sumokėti iš anksto sutartą paslaugos kainą nepripažinimą. Išanalizavęs visą byloje pateiktą socialinio tinklo grupės narių diskusijos tekstą ir ginčo kontekstą, kitų diskusijos dalyvių pasisakymus reaguojant į atsakovo teiginius, apeliacinės instancijos teismas padarė išvadą, kad iš atsakovo teiginių kiti diskusijos dalyviai, remdamiesi savo patirtimi krovinių pervežimo veikloje, turėjo galimybę tik daryti prielaidas apie galimai tarp šalių kilusio ginčo faktą ir turinį. Diskusijoje būtent ieškovės sulaukė palaikymo iš diskusijos dalyvių. Apeliacinės instancijos teismo vertinimu, pirmosios instancijos teismas pagrįstai atsakovo teiginius vertino kaip jo subjektyvią nuomonę, kuriai netaikytinas tiesos kriterijus.
15. Apeliacinės instancijos teismo vertinimu, elektroninės aplinkos, kuriose atsakovas paskelbė savo nuomonę, neatitinka informacinės

visuomenės paslaugos sąvokos, nustatytos Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo 2 straipsnio 18 dalyje, ieškovė turi galimybę reikalausti iš tinklalapio administratorių pašalinti atsakovo komentarus.

16. Vertindamas ieškovių teiginius apie negautas pajamas, apeliacinės instancijos teismas pažymėjo, kad 2019 metų pirmojo pusmečio įmonės ūkinės veiklos rezultatai leidžia daryti išvadą, kad įmonės ūkinė veikla minėtu laikotarpiu buvo pelninga, nuostolių įmonė nepatyrė. Apeliacinės instancijos teismas pritarė pirmosios instancijos teismo išvadai, kad byloje pateiktos pelno (nuostolių) ataskaitos neatspindi realiai negautų pajamų, ieškovė nepateikė jokių planavimo duomenų apie numatomas gauti pajamas, kurios nėra konkretus pelnas. Byloje nepakanka įrodymų, patvirtinančių UAB „Mini paslauga“ patirtus netiesioginius nuostolius, o pirmosios instancijos teismo sprendimas nepaneigė ieškovės UAB „Mini paslauga“ teisės gauti netiesioginių nuostolių atlyginimą.
17. Byloje nėra duomenų, vienareikšmiškai patvirtinančių įmonės ūkinių rezultatų smukimą būtent dėl atsakovo veiksmų. Byloje yra pateiktas tik vieno susirašinėjimo tekstas, kuriame asmuo užsimena apie tai, kad jis prisiminė, jog ieškovė turėjo „kažkokių nesusipratimų toj grupėj“. Pateikti duomenys neleidžia identifikuoti bendravusių asmenų ir laiko, kada tai vyko, byloje pateiktas tik vienas teksto epizodas, atskirai nuo viso pokalbio konteksto. Šie duomenys nevertintini kaip pakankami patvirtinti, jog būtent atsakovo elgesys galėjo nulemti potencialių ieškovės UAB „Mini paslauga“ klientų sumažėjimą. Byloje nėra duomenų, kad po atsakovo komentarų internetinėje erdvėje būtų sumenkęs ar tapęs neigiamas ieškovių ar jų veiklos vertinimas, būtų realiai paveiktas užsakovų, verslo partnerių, darbuotojų elgesys.
18. Apeliacinės instancijos teismas pritarė pirmosios instancijos teismo išvadai, kad vien ieškinyje deklaratyviai nurodytos aplinkybės apie J. G. sveikatos pablogėjimą ir teiginy, jog tai lėmė atsakovo teiginių paskelbimas, nėra pakankami tokios žalos padarymo faktui ir jos dydžiui konstatuoti.
19. Atsakovo 2019 m. sausio 18 d. pareiškimo dėl svetimo turto užvaldymo – vagystės turinys leidžia daryti išvadą, kad atsakovas suabejojo tuo, jog jo vadovaujamai įmonei priklausančiam automobilis gali būti išgabentas iš Lietuvos Respublikos teritorijos. Atsakovo pasirinktas jo teisių gynimo būdas negali būti įvertintas kaip neteisėti veiksmai pažeidus bendro pobūdžio pareigą elgtis atidžiai ir rūpestingai Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – CK) 6.246 straipsnio prasme. Ieškovė J. G. buvo pakviesta ir apklausta kaip liudytoja šio pareiškimo pagrindu pradėtame ikiteisminiame tyrime, ji pasirinko liudytojo apklausos metu turėti savo atstovą. Kiekviena iš šalių veikė pagal savo pasirinktą elgesio modelį, kurių nė vienas negali būti įvardytas kaip neteisėtas. 2019 m. vasario 19 d. ikiteisminis tyrimas nutrauktas, nes nepadarėta veika, turinti nusikaltimo ar baudžiamojo nusizengimo požymių. Apeliacinės instancijos teismo vertinimu, aplinkybė, kad pradėtas ikiteisminis tyrimas buvo nutrauktas, savaime nėra pakankama konstatuoti, kad atsakovo pareiškimas dėl turto užvaldymo kvalifikuotinas kaip jo neteisėti veiksmai civilinės atsakomybės prasme, o ieškovės ikiteisminiame tyrime patirtos išlaidos advokato paslaugoms yra žala CK 6.249 straipsnio prasme. Asmens teisė kreiptis į teisėsaugos institucijas teisinės gynėbos yra subjektinė asmens teisė. Retrospektyvus faktinių aplinkybių, kuriomis ši teisė buvo įgyvendinta, vertinimas ir kvalifikavimas nepaneigia jos įgyvendinimo teisėtumo.

III. Kasacinio skundo ir atsiliepimo į jį teisiniai argumentai

20. Ieškovės kasaciniu skundu prašo Kauno apygardos teismo 2020 m. birželio 4 d. nutartį panaikinti ir perduoti bylą iš naujo nagrinėti apeliacinės instancijos teismui. Kasacinis skundas yra grindžiamas šiais argumentais:
 - 20.1. Nutartyje, nukrypstant nuo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo suformuotos teisės taikymo ir aiškinimo praktikos, nurodoma, kad pirmosios instancijos teismas pagrįstai atsakovo teiginius vertino kaip jo subjektyvią nuomonę, kuriai netaikytinas tiesos kriterijus. Viena vertus, nėra pagrindo teigti, kad žinia tampa nuomone vien todėl, kad nėra susieta su konkrečiu įvykiu arba konkrečiais veiksmais. Socialiniame tinkle įkėlus komentarą, kuriame teigiama, kad vienas ar kitas konkretus asmuo „yra kyšininkas“, ir nepateikus jokių informacijos apie konkrečius korupcinius tokio asmens veiksmus, tai savaime jokiū būdu negali ir nebus tinkamas pagrindas kvalifikuoti, jog reiškiamą nuomonę, o ne skleidžiamą žinią. Kita vertus, negatyvūs atsakovo komentarai apie ieškoves jo paties buvo pakankamai aiškiai ir neabejotinai siejami su konkrečia situacija, ir vidutiniam skaitytojui tai sudaro aiškų įspūdį, jog atsakovas rašo ne spekuliatyviai, o iš savo konkrečios asmeninės patirties, t. y. žinodamas faktus (socialiniame tinkle „Facebook“ skelbti atsakovo komentarai turi platų kitų ten esančių atsakovo komentarų (rašų) kontekstą ir susiejimą su konkrečiais šalių ekspedijavimo paslaugų teikimo santykiais, o tinklalapyje rekvizitai.lt paskelbtame komentare atsakovo asmeninis informuotumas apie konkretų įvykį specifiskai aiškiai ir neabejotinai pabrėžiamas nurodant, kad „pats papuoliau į šitų apgavikų pinkles ir ruošiuosi dėl jų veiksmų kreiptis į teisėsaugą bei teismą“). Savo pasisakymuose apie ieškoves atsakovas jokia forma nenurodė, kad jis teikia ne objektyvią informaciją, o reiškia savo subjektyvius vertinimus arba nuomonę. Priešingai, iš atsakovo vartojamų teiginių gramatinių konstrukcijų ir konteksto visškai akivaizdu, kad savo rašų „Facebook“ socialinio tinklo grupėje „Traliukai“ skaitytojams jis stengiasi sudaryti įspūdį apie pateikiamų teiginių tikrumą ir objektyvumą. Pateikiama informacija yra aiškiai konstatuojamojo pobūdžio ir neturi absoliučiai jokio svarstomojo elemento apie ieškovės priskiriamas savybes bei veiksmus, taip pat ieškovės J. G. atžvilgiu neva atliekamą ikiteisminį tyrimą. Akivaizdu, kad gramatinė konstrukcija „pradėtas ikiteisminis tyrimas šios ponios ir jos veiklos atžvilgiu“ nėra jokia nuomonė, o teiginys apie faktą. Vertinant šį teiginį atkreiptinas dėmesys į tai, jog joks ikiteisminis tyrimas ieškovės J. G. ir jos veiklos atžvilgiu niekuomet nebuvo pradėtas, įtarimai ieškovei pareikšti nebuvo, ji net nebuvo apklausama kaip specialioji liudytoja. Jokio pagrindo atsakovas nenurodė ir ieškoves apibūdindamas kriminalinį atspalvį turinčiu epitetu „aferistai“ bei teigdamas, kad jos „šantažuoja“ ir „reikalauja mokėti grynais pinigais vairuotojų“, kad „jokių [finansinės apskaitos] dokumentų neišrašo“, kad „sumą už transportavimą patys sugalvoja kokią reikalaui“. Tai, kad atsakovas reiškė ne nuomonę, o žinias, akivaizdžiai patvirtina ir jo paties rašytas komentaras, esantis po ką tik cituotu įrašu: „Smeižtas tai netiesos skleidimas, aš parašiau savo situaciją, žmonės privalo žinoti“. Kitaip sakant, pats atsakovas aiškiai nurodo tai, kad įrašai apibūdina ne jo nuomonę ar poziciją, o jo objektyvią situaciją, t. y. faktines aplinkybes. Taigi „Facebook“ socialiniame tinkle atsakovas paskleidė ieškovių dalykinę reputaciją bei garbę ir orumą menkinančią ir tikrovės neatitinkančią informaciją (žinias) apie tariamai nusikalstamus ir kitus neteisėtus bei amoralius ieškovių veiksmus. Tinklalapyje rekvizitai.lt paskelbtame komentare taip pat akivaizdžiai skleidžiamos žinios (o ne vertinamojo pobūdžio nuomonė), kurios aiškiai žemina UAB „Mini paslauga“ dalykinę reputaciją.
 - 20.2. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra ne sykį konstatavęs, kad tuo atveju, kai paskleidžiami duomenys, jog asmuo padarė nusikaltimą, nesant dėl to asmens priimto apkaltinamojo nuosprendžio, duomenų įžeidžiamumo, garbės ir orumo žeminančio pobūdžio nereikia įrodinėti, tokie duomenys yra akivaizdžiai žeminantys asmenį (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. kovo mėn. 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-183/2008; taip pat žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. lapkričio 13 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-479/2012). Asmeniui priskiriamos tokios konkrečios savybės kaip šmeižimas ar persekiojimas, kurios baudžiamųjų įstatymų kvalifikuojamos kaip nusikaltimas ir jų yra uždraustos, akivaizdžiai žemina asmens garbę ir orumą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. vasario 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-142/2006). Taigi, net netiesioginiai ieškovės atsakovo reikšti kaltinimai sukčiavimu, turto prievartavimu ir su mokesčių vengimu ar neteisinga apskaita susijusiomis nusikalstamomis veikomis (teigiant, kad ieškovės yra „aferistai“ (t. y. užsiima sukčiavimu), kad jos atsakovą „šantažuoja“, kad „jiems PVM nesimori mokėti ir dar pelno mokesčio“, todėl „reikalauja mokėti <...> grynais pinigais, neišrašydami jokių dokumentų“) yra akivaizdžiai žeminantys ieškovių garbę ir orumą (dalykinę reputaciją) ir atitinkamų pasekmių papildomai įrodinėti nereikia.
 - 20.3. Šiame kontekste lygiai taip pat akivaizdu ir todėl nepagrįsta reikalausti įrodyti, kad dalykinei reputacijai kenkia į esminius ieškovių teikiamas paslaugas apibūdinančius elementus tiesiogiai nutaikyti teiginiai, jog ekspedijavimo paslaugas teikiančios ieškovės „nesilaiko sutartų terminų“, „nesiskaito, mėto ragelius“, „grubiai ir nemandagiai bendrauja“, „paima automobilį ir šantažuoja, neatiduoda, reikalauja mokėti sumas kurias patys sumasto“ ir pan.

- 20.4. Pirmosios instancijos teismas neįpareigojo atsakovo pašalinti jo teiginių apie ieškoves jau vien remiantis tuo pagrindu, kad atsakovo komentarai buvo reiškiami akivaizdžiai neetiškai. Todėl šis klausimas buvo keliamas apeliaciniame skunde. Apeliacinės instancijos teismas neargumentavo pozicijos aptariamu klausimu, nurodęs, kad ieškovė turi galimybę reikalauti iš tinklalapio administratorių pašalinti atsakovo komentarus. Neaišku, nei: (a) kokių teisiniu pagrindu tokią „galimybę reikalauti“ teismas konstatavo, (b) kodėl ši galimybė (netgi jei iš tiesų egzistuoja) neleidžia ieškovėms arba apriboja jų teisę nederamų komentarų pašalinimo reikalauti iš juos į internetą įkėlusio bei pašalinti galinčio atsakovo, (c) iš kokių konkrečių „tinklalapio administratorių“ ieškovė turi teisę reikalauti pašalinti akivaizdžiai neetiškus komentarus, atsakovo paskelbtus socialiniame tinkle „Facebook“. Pripažįstant netinkamą atsakovo saviraiškos formą, tačiau nekeičiant sprendimo bei tinkamai (t. y. aiškiai ir nuosekliai) neargumentuojant, kodėl atsakovas neprivalo pašalinti neetiškai reikiamų komentarų, buvo pažeista teismo pareiga priimti teisėtą ir pagrįstą sprendimą.
- 20.5. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. liepos 2 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-3-218-684/2020 48 punkte, 2018 m. gruodžio 12 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-7-471-403/2018 40 punkte išaiškinta, kad, pagal kasacinio teismo formuojamą praktiką, jeigu duomenis per visuomenės informavimo priemonę paskelbė kitas asmuo, o visuomenės informavimo priemonė perteikė neiškraipytus duomenis paskelbusio asmens citatas, tai asmuo, apie kurį paskelbti duomenys, turi teisę nepasinaudojęs replikos teise kreiptis į teismą ir reikalauti, kad teismas įpareigotų duomenis paskelbusį asmenį adekvačiai paneigti duomenis ir atlyginti žalą. Apeliacinės instancijos teismas nuo šios praktikos nukrypo.
- 20.6. [CK](#) 6.246 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad civilinė atsakomybė atsiranda ne tik dėl neteisėtų veikų (t. y. neįvykdžius įstatymuose ar sutartyje nustatytos pareigos (neteisėtas neveikimas) arba atlikus veiksmus, kuriuos įstatymai ar sutartis draudžia atlikti (neteisėtas veikimas)), bet ir dar vienu savarankišku pagrindu – pažeidus bendro pobūdžio pareigą elgtis atidžiai ir rūpestingai. Pastaruoju atveju asmens elgesys nebūtinai turi būti savaime neteisėtas, tiesiog toks asmuo privalo turėti galimybę suprasti, jog tam tikromis sąlygomis jo elgesys gali lemti išlaidas ar sukelti kitokios žalos trečiajam asmeniui. Civiliniame procese pareiga atlyginti teisėtais veiksmais padarytą žalą (dėl išlaidų, kurių atsirado asmeniui teisėtai kreipiantis teisinės gynybos) yra kasdienė situacija (Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – ir [CPK](#)) 93 straipsnio 1 dalis). Taigi, jei teisminės gynybos ieškijusi ir savo konstitucinę teisę kreiptis į teismą teisėtai įgyvendinusi šalis, pralaimėjusi bylą, privalo atlyginti kitos šalies patirtas išlaidas, atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos Konstitucijos 30 straipsnio 1 dalies nuostatas, neturėtų būti laikomas nepagrįstu ieškovės reikalavimas, kad atsakovas jai atlygintų žalą (išlaidas), patirtą dėl jo iniciatyva pradėto ikiteisminio tyrimo. Pažymėtina, kad atsakovas ieškovę J. G. ne tik nurodė kaip nusikalstamą veiką padariusį asmenį, ją sąmoningai baugino laisvės atėmimo bausme, bet ir tiesiogiai jai siūlė pasitelkti advokatą (taigi, atsakovas ne tik suprato, kad gali būti teisinio atstovavimo išlaidų, bet aktyviai provokavo, kad jų atsirastų, bei tiesiogiai skatino daryti). Tokiame kontekste atsakovo laikymas neatsakingu už ieškovės patirtas išlaidas vertintinas kaip nesuderinamas su konstituciniu žalos atlyginimo imperatyvu bei sąžiningumo, protingumo ir teisingumo principais.
- 20.7. Pirmosios instancijos teismas atsisakė tenkinti ieškovių atstovo prašymą apklausti K. G.. Šio liudytojo apklausa niekaip negalėjo užvilkti teismo proceso, nes nagrinėjant bylą žodiniame posėdyje ir reikiant prašymą jį apklausti K. G. buvo teismo patalpose ir jo apklausa nebūtų užtrukusi. Kadangi ieškovė J. G. neturėjo kitų įrodymų, kurie galėjo patvirtinti jos emocinei būklei ir gyvenimo kokybei atsakovo komentarų sukeltas pasekmes, toks pirmosios instancijos teismo sprendimas ne tik apribojo [CPK](#) 42 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą jos teisę teikti įrodymus, bet ir atėmė galimybę įrodyti byloje svarbias aplinkybes. Apeliacinės instancijos teismas šį pažeidimą pakartojo.
21. Atsakovas atsiliepimu į kasacinį skundą prašo jį atmesti, priteisti bylinėjimosi išlaidų atlyginimą. Atsiliepimas į kasacinį skundą yra grindžiamas tokiais argumentais:
- 21.1. Teismų išvada, kad atsakovo paskleista informacija yra jo nuomonė, o ne paskleidimas tikrovės neatitinkančių duomenų, yra teisinga. Apeliacinės instancijos teismas vadovavosi [CK](#) 2.24 straipsnio nuostatomis, kurios reglamentuoja juridinio asmens dalykinės reputacijos gynimą, taip pat kasacinio teismo suformuota praktika. Ieškovės po kelių mėnesių susirašinėjimo su atsakovu, taip pat atsakovo susirašinėjimo su grupės nariais, palaikančiais ieškoves, išrinko iš visų tekstų atskirus žodžius ir prašo teismo juos vertinti kaip žinią. Šiuo atveju atskiri žodžiai negali būti vertinami be viso konteksto. Tai, kad atsakovas uždaroje grupėje paskelbė, jog ieškovių veiklos atžvilgiu yra pradėtas ikiteisminis tyrimas, nėra neleistinas ar draudžiantis veiksmas. Vien tai, kad atsakovas paviešino, jog kreipėsi dėl ikiteisminio tyrimo pradėjimo, taip pat nurodė sankciją, kuri galima pagal pranešime nurodytą Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 294 straipsnio 1 dalį, nelaikytina pažeidimu. Ginčo esmė yra ta, kad asmuo liko nepatenkintas suteikta paslauga ir tam turėjo pakankamą pagrindą, nes ieškovės nepaneigė akivaizdžių faktinių aplinkybių – automobilio pristatymo termino nebuvo laikytasi, kaina buvo padidinta. Tai, kad pareigūnai priėmė sprendimą ikiteisminį tyrimą nutraukti ir pasiūlė atsakovui ginčą su ieškovėmis spręsti civiline tvarka, nepatvirtina, kad atsakovas pateikė melagingą ar klaidinančią informaciją, susijusią su ikiteisminio tyrimo pradėjimu. Ieškovių garbei, orumui ir dalykinei reputacijai pranešimas apie ikiteisminio tyrimo pradėjimą neturėjo jokios įtakos, nes nė vienas uždaros grupės narys nepateikė jokio neigiamo komentaro apie jas.
- 21.2. Atsakovas neadministruoja nė vienos internetinėje erdvėje esančios grupės, todėl visiškai paprasta ir aiški praktika, kad tuo atveju, jeigu asmuo mano, jog komentarai apie jį yra neetiški, kreipiasi į svetainės administratorių dėl jų panaikinimo. Jeigu ieškovės manė, kad atsakovo komentarai yra jas žeidžiantys, jos galėjo kreiptis į „Facebook“ uždaros grupės administratorių, kuriam suteiktos visos teisės šalinti narius iš grupės, šalinti komentarus ir pan., tačiau ieškovės to nedarė, todėl tikėtina, kad po pirmo barnio su atsakovu viešojoje erdvėje sąmoningai toliau skatino susirašinėjamą, kad ateityje galėtų reikšti pretenzijas dėl neva nepagarbaus ir žeidžiančio atsakovo elgesio.
- 21.3. Kasaciniame skunde nurodytų kasacinio teismo išnagrinėtų bylų *ratio decidendi* (argumentas, kuriuo grindžiamas sprendimas) nesutampa su nagrinėjamos bylos aplinkybėmis. Šioje byloje duomenys nebuvo skelbiami per visuomenės informavimo priemones, taip pat atsakovo paskelbta informacija negali būti prilyginama duomenims, nes tai yra tik subjektyvi atsakovo nuomonė.
- 21.4. Teismai, atsisakydami priteisti išlaidų, patirtų ikiteisminio tyrimo metu, atlyginimą, tinkamai pritaikė materialiosios teisės normas – išlaidų atlyginimo priteisimo klausimas negalėjo būti svarstomas jau vien todėl, kad ieškovės reikalavimai nebuvo patenkinti, o net ir tuo atveju, jeigu ieškovės reikalavimai būtų patenkinti arba patenkinti iš dalies, ikiteisminio tyrimo metu ieškovės patirtos išlaidos negali būti siejamos su šia byla, nes tai du skirtingi procesai.
- 21.5. Ieškovės, prašydamos apklausti kaip liudytoją K. G., nenurodė, kad jis patvirtins aplinkybes, susijusias su automobilio perdavimu atsakovui, o tik patvirtins aplinkybes apie J. G. sveikatos būklę. Ši ieškovė neturėjo jokių medicininių dokumentų, patvirtinančių jos sveikatos pokyčius po bendravimo su atsakovu, pati nepasinaudojo galimybe pirmosios instancijos teisme teikti įrodymus, susijusius su jos sveikatos būkle arba automobilio perdavimo aplinkybėmis. Tik tuomet, kai jos reikalavimai buvo nepatenkinti, ieškovė teismo atsisakymą apklausti kaip liudytoją K. G. prilygino proceso teisės normų pažeidimui.

Teisėjų kolegija

konstatuoja:

Del asmens garbės ir orumo, dalykinės reputacijos gynimo, asmens saviraiškos laisvės ribų

22. Konstitucijos 25 straipsnyje, Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau – Konvencija) 10 straipsnyje įtvirtinta saviraiškos laisvė – asmens teisė laisvai reikšti savo mintis ir įsitikinimus, kuri yra saugotina demokratinės visuomenės teisinė vertybė. Tačiau ši teisė nėra absoliuti. Laisvė reikšti įsitikinimus, gauti ir skleisti informaciją negali būti ribojama kitaip, kaip tik įstatymu, jei tai būtina apsaugoti žmogaus sveikatai, garbei ir orumui, privačiam gyvenimui, dorovei ar ginti konstitucinei santvarkai (Konstitucijos 25 straipsnio 3 dalis), t. y. asmui, kuris naudojasi teise skleisti informaciją, privalo laikytis įstatymų nustatytų apribojimų, nepiktnaudžiauti informacijos laisve, įgyvendindamas šią teisę, neturi varžyti ar kitaip pažeisti kitų asmenų teisių.
23. Reputacija yra vienas iš asmens privataus gyvenimo elementų, ginamų Konvencijos 8 straipsnio. Siekiant nustatyti dviejų besirugiančių Konvencijos straipsnių – 8 ir 10 – tinkamą pusiausvyrą, turi būti nustatyta, ar paskleista žinia taip rimtai pakenkė asmens reputacijai, kad pažeidė jo orumą ir taip sutrikdė asmens mėgavimąsi savo privačiu gyvenimu (žr., pvz., Europos Žmogaus Teisių Teismo (toliau – EŽTT) 2009 m. balandžio 28 d. sprendimą byloje *Karako prieš Vengriją*, peticijos Nr. 39311/05). EŽTT, analizuodamas klausimą dėl teisės į saviraiškos laisvę ir asmens reputacijos gerbiną teisingos pusiausvyros nustatymo, yra nurodęs, kad demokratinėje visuomenėje leistinos kritikos ribos, netgi diskutuojant svarbiais bendrojo intereso klausimais, priklauso nuo poreikio gerbti kitų asmenų reputaciją ir teises, vengiant įžeidžiamo pobūdžio formuluočių (žr. 2000 m. birželio 27 d. sprendimą byloje *Constantinescu v. Romania*, peticijos Nr. 28871/95).
24. Taigi teisės skleisti informaciją apribojimus lemia jos santykis su kitomis teisinėmis vertybėmis – asmens garbe ir orumu, privatumu, gera reputacija. Įstatymuose, reglamentuojančiuose santykius, atsirandančius dėl teisės skleisti informaciją, yra įtvirtintos ir šios teisės įgyvendinimo prielaidos – kiekvienas, kuris naudojasi informacijos teise, privalo laikytis įstatymų nustatytų apribojimų, nepiktnaudžiauti informacijos laisve. Pagrįsta ir objektyvi kritika yra ginama, jeigu yra reikiama tinkamai – neįžeidžiant asmens, nesiekiant jo žeminti ar menkinti, o turint pozityvių tikslų – norint išryškinti asmens ar jo veiklos trūkumus ir siekiant juos pašalinti. Kai asmui, įgyvendindamas savo teisę skleisti informaciją, pažeidžia teisės normų nustatytus reikalavimus ir kito asmens teises ir teisėtus interesus, jam taikoma teisinė atsakomybė (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. lapkričio 15 d. nutartį civilinėje byloje [Nr. 3K-3-481/2012](#) ir joje nurodytą kasacinio teismo praktiką).
25. Konstitucijos 21 straipsnyje įtvirtinta, kad žmogaus orumą gina įstatymas. Įstatymas ir teismas saugo, kad niekas nepatirtų savavališko ar neteisėto kišimosi į jo asmeninį ir šeiminių gyvenimą, kėsinosi į jo garbę ir orumą (Konstitucijos 22 straipsnis).
26. Ieškovės siekia apginti savo neturtines teises ir interesus – garbę ir orumą, dalykinę reputaciją. Kasacinio teismo konstatuota, kad neturtinės teisės ir interesai, kaip ir turtinės teisės bei interesai, gali būti ginami įvairiais asmens teisių gynimo būdais. Atitinkami civilinių teisių gynimo būdai taikomi pagal įstatymuose nustatytas šių teisių gynimo būdų taikymo sąlygas (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. rugpjūčio 22 d. nutarties civilinėje byloje [Nr. 3K-3-254-1075/2019](#) 39 punktą).
27. [CK 2.24 straipsnio](#) 1 dalyje įtvirtinta, kad asmuo turi teisę reikalauti teismo tvarka paneigti paskleistus duomenis, žeminančius jo garbę ir orumą ir neatitinkančius tikrovės, taip pat atlyginti tokių duomenų paskleidimu jam padarytą turtinę ir neturtinę žalą. Šio straipsnio 8 dalyje nustatyta, kad straipsnio taisyklės taip pat taikomos ginant pažeistą juridinio asmens dalykinę reputaciją.
28. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisės aiškinimo ir taikymo praktikoje pripažįstama, kad garbė ir orumas pagal [CK 2.24](#) straipsnį ginami nustačius tokių faktų visetą: pirma, žinių paskleidimo faktą, antra, faktą, kad žinios yra apie ieškovą, trečia, faktą, jog paskleistos žinios neatitinka tikrovės, ir, ketvirta, faktą, kad žinios žemina asmens garbę ir orumą (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. kovo 15 d. nutarties civilinėje byloje [Nr. e3K-3-127-403/2018](#) 29 punktą ir jame nurodytą kasacinio teismo praktiką).
29. Kasacinio teismo praktikoje taip pat išaiškinta, kad asmens garbė ir orumas gali būti pažeminti, taip pat dalykinė reputacija gali būti pažeista ne tik paskleidžiant tikrovės neatitinkančius duomenis, žeminančius jo garbę ir orumą, bet ir paskleidžiant nuomonę, kuri yra nesąžininga, neturinti pakankamo faktinio pagrindo, suponuojanti neigiamas visuomenės nuostatas dėl asmens, apie kurį reiškiamą nuomonę, yra įžeidžianti. Nuomonės paskleidimu atvejai nepatenka į [CK 2.24 straipsnio](#) reguliavimo dalyką, todėl nuomonės paskleidimu pažeistos asmens teisės negali būti teismo ginamos [CK 2.24 straipsnio](#) pagrindu ir ši teisės norma joms ginti teisme netaikytina (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. lapkričio 20 d. nutarties civilinėje byloje [Nr. e3K-3-247-701/2020](#) 36, 44 punktus). Taigi atsakovo paskleistos informacijos kvalifikavimas kaip žinios ar nuomonės yra teisiskai reikšmingas sprendžiant dėl taikytino ieškovo pažeistų teisių gynimo būdo. Jeigu asmens garbė ar orumas, juridinio asmens dalykinė reputacija yra pažeidžiami subjektyviais saviraiškos būdais (įsakant nuomonę, komentarą ar vertinimą, sukuriant ir pateikiant kūrybos aktus ar kt.), tai pažeistos teisės ginamos taikant atitinkamas Lietuvos teisėje (įskaitant tarptautines sutartis ir konvencijas, pvz., Konvenciją) galiojančias nuostatas ir jose įtvirtintus teisių gynimo būdus – pažeidimo pripažinimą, publikacijų ribojimą, turtinės ar neturtinės žalos atlyginimą ir kt. (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-667/2006](#)), tačiau tokiu atveju netaikytini specifiniai [CK 2.24](#) straipsnio 1 dalyje įtvirtinti asmens garbės ir orumo, dalykinės reputacijos teisių gynimo būdai – paskleistų duomenų pripažinimas neatitinkančiais tikrovės ir žeminančiais garbę bei orumą; tikrovės neatitinkančių ir žeminančių asmens garbę ir orumą, dalykinę reputaciją duomenų paneigimas teismo tvarka.
30. Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad tai, ar konkrečiame teiginyje yra paskelbta žinia, ar išsakyta nuomonė, turi būti sprendžiama vadovaujantis tuo, kad žinia yra informacija apie faktus ir jų duomenis. Faktas – tai tikras, nepramanytas įvykis, dalykas, reiškinys; duomenys – fakto turinį atskleidžianti informacija; žinia – informacija apie faktus ir jų duomenis, t. y. reiškinus, dalykus, savybes, veiksmus, įvykius, grindžiamas tiesa, kurią galima užtikrinti patikrinimo bei įrodymo priemonėmis. Žinia yra laikomas teiginys, kuriuo kas nors tvirtinama, konstatuojama, pasakoma ar pateikiama kaip objektyviai egzistuojantis dalykas. O nuomonė – tai asmens subjektyvus faktų ir duomenų vertinimas. Žiniai taikomas tiesos kriterijus, jos egzistavimas gali būti patikrinamas įrodymais ir objektyviai nustatomas. Nuomonė turi turėti pakankamą faktinį pagrindą, tačiau ji yra subjektyvi, todėl jai netaikomi tiesos ir tikslumo kriterijai, nuomonės teisingumas nėra įrodinėjamas (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. kovo 10 d. nutarties civilinėje byloje [Nr. 3K-3-141-690/2016](#) 25 punktą ir jame nurodytą kasacinio teismo praktiką; 2016 m. rugsėjo 23 d. nutarties civilinėje byloje [Nr. e3K-3-394-684/2016](#) 39 punktą).
31. Bylą nagrinėję teismai ginčijamus atsakovo teiginius, paskleistus tinklalapyje [rekvizitai.vz.lt](#) ir „Facebook“ socialiniame tinkle grupėje „Traliukai“, pripažino nuomone. Ieškovės kasaciniame skunde nesutinka su tokia teismų išvada ir teigia, kad gramatinė konstrukcija „pradėtas ikiteisminis tyrimas šios ponios ir jos veiklos atžvilgiu“ yra teiginys apie faktą. Teisėjų kolegija su šiuo kasacinio skundo argumentu sutinka, tačiau atkreipia dėmesį į tai, kad byloje nustatyta, jog ikiteisminis tyrimas pagal atsakovo pareikšimą dėl šalių santykių, kurie buvo atsakovo paskleistų ginčo teiginių pagrindas, iš tiesų buvo pradėtas, taigi nėra pagrindo šio teiginio pripažinti neatitinkančiu tikrovės, ir šiuo aspektu nurodyto teiginio vertinimas kaip nuomonės, o ne žinios, neturi teisinės reikšmės nagrinėjamam ginčui.
32. Kiti atsakovo paskleisti teiginiai, dėl kurių šioje byloje pareikšti reikalavimai, teisėjų kolegijos vertinimu, pagrįstai bylą nagrinėjusių teismų pripažinti nuomone. Kaip pažymėta pirmiau, siekiant nustatyti teikiamos informacijos pobūdį, duomenys ir faktai yra svarbūs tiek pateikiant žinią, tiek nuomonę, nes ne tik žinia, bet ir nuomonė turi turėti pakankamą faktinį pagrindą. Vien tai, kad ginčijamas teiginys gali būti patikrinamas pagal byloje esančius duomenis, nesudaro pagrindo teigti, kad buvo pateikta žinia, o ne nuomonė. Darant išvadą dėl paskleistos informacijos pobūdžio būtina atsižvelgti į visą kontekstą, kuriame ji pateikta, informacijos pateikimo konstrukciją, pagal kurią sprendžiama, ar autorius teikia informaciją apie su asmeniu susijusį faktą ką nors teigdamas, nurodymas, ar pateikia savo tam tikrų duomenų subjektyvų vertinimą, kaip jis supranta teikiamus duomenis. Nuomonės ir faktus galima atskirti nustačius, ar sakiniai suformuluoti kaip teigimas, ar kaip

pasiūlymas, dvejonė, abejonė, klausimas, ar dar kitokia forma (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. sausio 27 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-1-219/2015 ir joje nurodytą kasacinio teismo praktiką).

33. Nagrinėjamu atveju ginčo teiginiais atsakovas išreiškė savo subjektyvų neigiamą vertinimą dėl faktinių aplinkybių, susijusių su jo vadovaujama įmonei ieškovių suteikta vienkartinė automobilio pervežimo paslauga ir atsiskaitymo už ją forma ir dydžiu, taip pat pasvarstymus dėl pagal jo pareikšimą pradėto išteisinio tyrimo galimos baigties.
34. Minėta, kad pagal kasacinio teismo išaiškinimus nuomonė turi būti reiškiamą sąžiningai ir etiškai, sąmoningai nenuslepian ir neiškraipant faktų ir duomenų; pagrįsta ir objektyvi kritika ginama, jei ji išreiškiamą tinkamai – neįžeidžiant asmens, nesiekiant jo žeminti ir menkinti, o turint pozityvų tikslą – išryškinti asmens ar jo veiklos trūkumus ir siekiant juos pašalinti. Subjektyvūs samprotavimai pripažintini žeminančiais garbę ir orumą (įžeidžiančiais), kai jie nesąžiningi, neturintys objektyvaus faktinio pagrindo, suponuoja neigiamas visuomenės nuostatas dėl asmens, apie kurį reiškiamą nuomonė. Neetiška, nesąžininga, nesiremiant jokiais argumentais ar faktais arba tam tikrus faktus nutylint reiškiamą nuomonė taip pat pripažinta įžeidžiančia asmens garbę ir orumą (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. sausio 27 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-1-219/2015). Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad jeigu asmens dalykinė reputacija pažeista nuomonės, kritikos ar kitokių subjektyvių įsitikinimų skleidimu, tai turi būti nustatyta, kad subjektyvaus pobūdžio teiginiai nepagrįsti ir neobjektyvūs, o juos paskleidęs asmuo yra nesąžiningas ir kaltas dėl jų skleidimo (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. gruodžio 20 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-667/2006; 2009 m. kovo 3 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-100/2009).
35. Kasacinio teismo praktikoje pripažįstama, jog nepaisant to, kad atsakomybė už paskleistą nepagrįstą nuomonę taikoma ne [CK 2.24 straipsnio](#) pagrindu, įrodinėjimo našta byloje dėl nuomonės paskleidimo paskirstoma taip pat, kaip ir byloje dėl tikrovės neatitinkančių duomenų, žinios paskleidimo, t. y. taikoma nuomonės nepagrįstumo prezumpcija ir atsakovas turi įrodyti, kad jo paskleista nuomonė turi pakankamą faktinį pagrindą ir ja nebuvo siekta sumenkinti, įžeisti ieškovo ar kitaip specialiai jam pakenkti ([CK 1.8 straipsnio](#) 1 dalis). Kadangi nuomonė yra subjektyvus tam tikros situacijos, faktų vertinimas, sprendžiant dėl jos pagrįstumo, sąžiningumo, etiškumo turi būti nustatytas paskleistos informacijos turinys, tekstas ir kontekstas, nes ne už kiekvienos nepagrįstos nuomonės paskleidimą gali būti taikoma civilinė atsakomybė, o tik už tokios, kuri pažemino fizinio asmens garbę ir orumą ar pažeidė juridinio asmens dalykinę reputaciją. Tai, ar paskleista nuomonė pažeidžia asmens, apie kurį ji paskleista, interesus, lemia asmens subjektyvus savęs vertinimas ir tai, kaip visuomenė suprato ginčijamus teiginius (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. lapkričio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-247-701/2020, 57–59 punktai).
36. Taigi nagrinėjamoje byloje, siekiant nustatyti, ar atsakovo paskleista nuomonė pažeidė ieškovių neturtines teises – garbę ir orumą, dalykinę reputaciją, turi būti vertinama, ar tokia nuomonė atitinka pakankamo faktinio pagrindo kriterijų, t. y. ar asmuo turėjo pakankamą faktinį pagrindą tokiai subjektyviai nuomonei susidaryti, ir sąžiningumo kriterijų, t. y. ar ji išreiškiamą neįžeidžiant ieškovių, nesiekiant joms pakenkti, jų žeminti ir menkinti.
37. Nagrinėjamu atveju byla nagrinėjusiems teismams ištyrus šalių santykių faktines aplinkybes, buvo nustatyta, kad atsakovo konfliktas su ieškovėmis dėl atsiskaitymo už suteiktas paslaugas pasibaigė ieškovės naudai, atsakovui atsiskaičius pagal ieškovės pateiktą sąskaitą faktūrą ir atsiėmus savo automobilį, o išteisminis tyrimas pagal atsakovo pareikšimą buvo nutrauktas, konstatavus, kad nepadaryta veika, turinti nusikaltimo ar baudžiamojo nusižengimo požymių. Šios aplinkybės svarbios vertinant, ar atsakovas turėjo pakankamą faktinį pagrindą paskleisti nuomonę susidaryti. Sprendžiant dėl nuomonės paskleidimo sąžiningumo, atkreiptinas dėmesys į atsakovo teiginių formuluočių, nusakančias jų paskelbimo tikslą („nepapulkite“, „neužkibkite ant šios įmonės kabliuko“, „nesiulau su šita imone orasidėti“, „norit problemų naudokitės šios įmonės paslaugomis“), ieškovių veiksmų apibūdinimą („užsikrovę automobilį jo negrąžina, šantažuoja, reikalauja mokėti grynais pinigais vairuotojui, jokių dokumentų neišrašo, sumą už transportavimą patys sugalvoja kokią reikalauti“, „masinos galit ir neatgauti“), atsakovo pasirinktas formuluočių, pasakymus, epitetus ieškovėms apibūdinti („šantažuoja“, „papuoliau į šitų apgavikų pinkles“, „dėmesio – aferistai“, „šaragų kontora“, „susimokėsi už savo dumumą“), ieškovės J. G. kaltinimą išsilavinimo stoka („gramatikos pasimokom ir gerai butu kokia vidurinė baigti“, „gaila, kad išsilavinimas neleidžia to skirtumo suprasti“), samprotavimus apie baudžiamosios atsakomybės ir laisvės atėmimo bausmės ieškovei J. G. taikymą ateityje („labai tikiuosi kad ši ponia gaus tris metus pamastymo valdžioje įstaigoje“, „galesite už grotu papasakoti“, „aš laikiu tuoj pateiks jums nuosprendį“). Taip pat vertintina ir informacijos paskleidimo būdas ir mastas – ji buvo skleidžiama specializuotoje „Facebook“ socialinio tinklo grupėje, kurioje ieškovės ieško klientų, o potencialūs klientai – atitinkamų pervežimo paslaugų teikėjų, atsivėlgina į tai, kad ieškovė UAB „Mini paslauga“, bylos duomenimis, yra smulkia įmonė, tai suponuoja jos didesnę jautrumą kritikai. Bylą nagrinėję teismai motyvuojamosiose skundžiamų procesinių sprendimų dalyse nurodė, kad atsakovo nurodyti apibūdinimai apie įmonę ir jos darbuotojus yra nepagarbaus pobūdžio, neabejotinai galėjo būti nemalonūs ir sukelti neigiamų emocijų darbuotojams ar internetiniuose puslapiuose besilankantiems tam tikrų grupių asmenims, stokojo elementarios kultūros ir pagarbos, yra išreikšti emocionaliais, nepagarbiais žodžiais ir pasakymais, tačiau detaliau neargumentavo ir neįvertino, ar šie teiginiai nepažeidė ieškovių neturtinių teisių, nesvarstė jų gynimo būdų taikymo.
38. Teisėjų kolegija pažymi, kad tais atvejais, kai paskleidžiama šios nutarties 35, 36 punktuose nurodytų kriterijų neatitinkanti, asmens garbę ir orumą žeminanti ar dalykinę reputaciją pažeidžianti nuomonė, tai padaręs asmuo pažeidžia [CK 1.137 straipsnio](#) 2 dalyje įtvirtintą bendrąją pareigą įgyvendinant savo teises bei vykdamas pareigas laikytis įstatymų, gerbti bendro gyvenimo taisykles ir geros moralės principus bei veikti sąžiningai, laikytis protingumo ir teisingumo principų, taip pat pažeidžia ir bendro pobūdžio pareigą elgtis rūpestingai ([CK 6.246 straipsnio](#) 1 dalis). Tam tikrais atvejais tokios nuomonės paskleidimas, kai ji reiškiamą tokiu būdu, forma ar priemonėmis, kurios akivaizdžiai žemina, menkina kitą asmenį, ir paskleidžiama tik turint tokį tikslą, gali reikšti ir ją skleidžiančio asmens piktnaudžiavimą teise reikšti nuomonę bei pažeidžia [CK 1.137 straipsnio](#) 3 dalies nuostatas, pagal kurią draudžiama piktnaudžiauti savo teise, t. y. draudžiama įgyvendinti civilines teises tokiu būdu ir priemonėmis, kurios be teisinio pagrindo pažeistų ar varžytų kitų asmenų teises ar įstatymų saugomus interesus ar darytų žalą kitiems asmenims arba prieštarautų subjektinės teisės paskirčiai.
39. Teismas, nagrinėdamas bylą dėl garbės ir orumo ar dalykinės reputacijos gynimo, nustatęs, jog asmens teisės buvo pažeistos ne žinios, o nuomonės paskleidimu, jas gina ne [CK 2.24 straipsnio](#), o [CK 1.137, 6.263 straipsnių](#) pagrindu, taikydamas civilinę deliktinę atsakomybę ir (arba) kitus ieškovo pasirinktus pažeistų jo teisių gynimo būdus, be kita ko, pažeidimo pripažinimą (t. y. pripažinimą, kad paskleista nuomonė žemina asmens garbę ir orumą ar dalykinę reputaciją) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. lapkričio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-247-701/2020, 52 punktas). Teisės pažeidimo pripažinimas yra savarankiškas pažeistų asmens teisių gynimo būdas, todėl ne visais atvejais tam, kad būtų apginta pažeista neturtinė teisė, priteisiamas neturtinės žalos atlyginimas. Tiek teisės doktrinoje, tiek teisės praktikoje pripažįstama, kad neturtinės žalos atlyginimas priteisiamas, jeigu konkrečiu atveju nustatoma, kad teisės pažeidimo pripažinimo nepakanka pažeistai teisei apginti (pvz., EŽTT 2003 m. lapkričio 6 d. sprendimas byloje *Meilus prieš Lietuvą* peticijos Nr. 53161/99; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. lapkričio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-569/2006; 2008 m. rugpjūčio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-393/2008 ir kt.). Taigi, neturtinės žalos atlyginimas priteisiamas, jeigu konkrečiu atveju nustatoma, kad teisės pažeidimo pripažinimo nepakanka pažeistai teisei apginti.
40. Nagrinėjamoje byloje ieškovės prašė įpareigoti atsakovą pašalinti ieškinyje išvardytus jo internete paskelbtus komentarus kaip tikrovės neatitinkančią ir ieškovės UAB „Mini paslauga“ dalykinę reputaciją, taip pat ieškovės J. G. reputaciją, garbę bei orumą žeminančią informaciją; paskelbti paneigimą, priteisti ieškovėms turtinės ir neturtinės žalos atlyginimą.
41. Minėta, kad paneigimas kaip specifinis [CK 2.24 straipsnyje](#) nustatytas teisių gynimo būdas šiuo atveju negali būti taikomas, nes nuomonės neįmanoma paneigti.
42. Bylą nagrinėję teismai konstatavo, kad byloje nepakanka įrodymų žalos padarymo faktui konstatuoti (patvirtinančių UAB „Mini paslauga“

patirtus netiesioginius nuostolius, J. G. sveikatos pablogėjimą), „Facebook“ tinkle vykusioje diskusijoje būtent ieškovės sulaukė palaikymo iš diskusijos dalyvių. Pažymėtina, kad teisės aktai nenustato išlaidų advokato pagalbai ikiteisminio tyrimo, kuris vėliau nutraukiamas, metu atlyginimo, dėl to atmetini atitinkami kasacinio skundo argumentai. Teisėjų kolegija taip pat pripažįsta pagrįstais apeliacinės instancijos teismo argumentus dėl atsisakymo tenkinti ieškovių atstovo prašymą apklausti K. G. – net ir apklausus jį kaip liudytoją, byloje nebūtų galimybės patikrinti jo parodymų apie ieškovės J. G. sveikatos būklę teisingumo ir objektyvumo kitų bylos įrodymų kontekste. Kasaciniame skunde nepateikta kitų argumentų dėl netinkamo proceso ar materialiosios teisės normų aiškinimo ir taikymo sprendžiant dėl turtinės ir neturtinės žalos ieškovėms fakto, dėl to nėra pagrindo grąžinti bylą nagrinėti iš naujo žalos faktui ir (ar) dydžiui nustatyti.

43. Apibendrinama išdėstytus argumentus, teisėjų kolegija konstatuoja, kad apeliacinės instancijos teismas šios nutarties 2.1 punkte aprašytą ieškinio reikalavimą dėl atsakovo teiginių pašalinimo nagrinėjo tik [CK](#) 2.24 straipsnio taikymo kontekste, bet nevertino jo pagal kitą teisinį pagrindą – [CK](#) 1.137 straipsnį, taigi skundžiama apeliacinės instancijos teismo nutartis yra priimta nenustačius ir neįvertinus visų šiam reikalavimui teisingai išspręsti turinčių reikšmės aplinkybių, o jų nenustačius nėra galimybės tinkamai pritaikyti materialiosios teisės normas, reglamentuojančias pažeistų asmens garbės ir orumo bei dalykinės reputacijos gynimo būdus. Dėl to yra pagrindas panaikinti apeliacinės instancijos teismo nutarties dalį, kuria palikta nepakeista pirmosios instancijos teismo sprendimo dalis atmesti ieškinio reikalavimą dėl atsakovo įpareigojimo pašalinti ieškinyje išvardytus teiginius iš tinklalapio rekvizitai.vz.lt ir „Facebook“ socialinio tinklo, kuriuose jie buvo paskelbti, ir šią bylos dalį grąžinti apeliacinės instancijos teismui nagrinėti iš naujo ([CPK](#) 359 straipsnio 1 dalies 5 punktas).

Dėl bylinėjimosi išlaidų

44. Bylos dalį perdavus iš naujo nagrinėti apeliacinės instancijos teismui, bylinėjimosi išlaidų paskirstymo klausimas išspręstinas šio teismo ją išnagrinėjus iš naujo.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 359 straipsnio 1 dalies 5 punktu, 362 straipsnio 1 dalimi,

n u t a r i a :

Panaikinti Kauno apygardos teismo 2020 m. birželio 4 d. nutarties dalį, kuria palikta nepakeista Kauno apylinkės teismo 2020 m. vasario 21 d. sprendimo dalis atmesti ieškinio reikalavimą įpareigoti atsakovą V. Z. pašalinti ieškinyje nurodytus tinklalapyje rekvizitai.vz.lt 2019 m. sausio 17 d. paskelbtus, taip pat „Facebook“ socialiniame tinkle grupėje „Iraliukai“ 2019 m. sausio 17 d., vasario 6–8, 25 d. paskelbtus teiginius; paskirstytos bylinėjimosi išlaidos. Perduoti šią bylos dalį iš naujo nagrinėti Kauno apygardos teismui apeliacine tvarka.

Kitą Kauno apygardos teismo 2020 m. birželio 4 d. nutarties dalį palikti nepakeistą.

Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjai

Alė Bukavinienė

Virgilijus Grabinskas

Andžej Maciejewski